

Шта припадници српске дијаспоре у Аустрији мисле о „европском путу” Србије?

Брујић, Марија. 2018. *Културне представе о Европској унији и евроинтеграцијама Србије међу припадницима српске дијаспоре у Грацу*. Београд: Филозофски факултет, Одељење за етнологију и антропологију, Центар за антропологију јавних и практичних политика: Досије студио.

Монографција Марије Брујић, вишег научног сарадника Института за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду, представља важно дело у прочувању Европске уније, евроинтеграција и других сродних тема у оквиру домаће етнологије и антропологије. Заснована на теренском раду спроведеном почетком 2013. године, ова књига има за циљ да читаоцу понуди анализу питања о томе шта о Европској унији и евроинтеграцијама Србије мисле српски исељеници, у већој мери пореклом из Србије, а у мањој мери из Босне и Херцеговине (Републике Српске). Ауторки је за дату књигу додељена награда „Душан Бандић”, за најбоље дело из области етнологије и антропологије у 2018. години.

У прва два поглавља, *Увод* и *Теоријско-методолошки оквир*, садржано је разматрање појма евроинтеграција и учињен осврт на миграцijske политике и мигранте у Европској унији. Сагледан је положај Аустрије у наведеном политичко-економском савезу, положај Срба у тој земљи, као и пораст нетрпељивости према мигрантима у земљама уније уопште, али и евроскептицизма у Србији, уз непрекидне емиграције из Србије. Тако се наративи исељеника српског порекла у Аустрији

о Европској унији, евроинтеграцијама Србије и животу у Аустрији, анализирају не само као поглед појединаца на ову тему, већ и као начин мишљења и творења културних представа о тим појмовима, на основу претпоставке да се сама култура налази у главама припадника одређене заједнице. Ауторка настоји да дефинише и доведе у узајамну везу појмове дијаспоре и транснационалности, ради разумевања појединачних искустава грађења етничког идентитета и припадности одређеној групи. Појам мањине и типова миграција, такође су размотрени. Сви ови концепти битни су у контексту истраживања и поменутог коришћења доприноса приступа антропологије миграција и когнитивне антропологије. У посебном одељку објашњена је и методологија истраживања, односно процес прикупљања, интерпретације и анализе грађе (интервјуа и опсервације), уз ослањање на релевантну литературу и статистичке податке. Методолошке препреке постојале су у виду иницијалног замишљеног избора испитанка (пореклом из Србије) и потоњег проширења тог опсега „методом грудве снега” са другим особама (пореклом из Босне и Херцеговине), будући да је код њих заступљен став према евроинтеграцијама Србије у ЕУ, будући да себе идентитетски сматрају Србима.

Треће поглавље *Културне представе о ЕУ Срба, пореклом из Србије*, бави се првенствено културним представама о Европској унији и евроинтеграцијама, међу оним испитаницима пореклом из Србије. Ауторка је, на основу типских одговора издвојила четири кључне теме. То су предности евроинтеграција и живота у Европској унији, негативне последице евроинтеграција, однос ЕУ према Србији и виђење дис-

криминације. Испитаници су подељени у две групе у односу на значај образовног капитала и стечених породичних веза за истраживање, на оне који су завршили или завршавају факултет у Аустрији, те оне који су дошли по завршетку школовања у ту земљу, углавном са породицом. Родна перспектива, напослетку, представља такође важан оквир у ауторкином истраживању, јер показује да наративи жена, у односу на наративе мушкараца, јесу другачији, баш зато што се читавају кроз призму породичних односа и одгоја деце.

У четвртом поглављу „*Европска унија у Србији*”: *између мита и стварности*, ауторка настоји да сагледа улогу припадника српске дијаспоре као неискоришћеног потенцијала за модернизацију српског друштва и државе. Уводи појам *културни трикстер*, за „опасне Друге” у земљама у којима живе, али и онима из којих потичу. У том смислу, размотрена је њихова улога као недовољно искоришћена, када је реч о непрепознавању потенцијала које ови мигранти имају, како за земљу пребивања, тако и земљу порекла. Поређење ових ставова Срба из Аустрије (Беч и Грац) са ставовима њихових сународника из Словеније (Брујић 2015) и Србије (Жикић 2013), углавном показује сличност по питању перцепције евроинтеграција и „европског пута” Србије. За разлику од испитаника из Аустрије и Словеније, који су већу важност придавали тим двома државама, испитаници из Србије су Европску унију третирали као „поредбени материјал” у односу на земљу у којој живе, ради решавања њених друштвених, економских, политичких и других проблема.

Пето поглавље „*Летећи Срби*”: *Срби, пореклом из БиХ у Грацу*, на-

стоји да покаже шта Србима из Босне и Херцеговине значи евроинтеграција Србије, при чему ауторка у духу сопствене рефлексивности наглашава да је ову групу испитаника „додала” током самог истраживања у Грацу. Припадници ове групе су кроз два означитеља своје припадности, Србије, као „државе матице” и Косова, као „колевке српске традиције и културе”, истицали свој српски етнички идентитет, а са тиме су били повезани и ставови о европеизацији Србије. Кроз самоодређење путем српства као везивног ткива између две групе српског народа, у Босни и Херцеговини и Србији, граде се представе у вези са евроинтеграцијама Србије. Оне за ту групу нису пожељан пут којим та држава треба да иде, мада друштвено-економски фактори такође играју улогу у грађењу представа о Европској унији.

У завршном, шестом поглављу „*Србија у Европској унији*”: *завршна разматрања*, ауторка сматра да коришћење теорија миграција и когнитивне антропологије јесте померање фокуса у проучавању миграција, давањем ширег увида по питању миграција из Србије у Аустрију, те ономе што о тим миграцијама мисле сами актери истих. Давање увида у то како се неке ствари по питању доласка становништва одвијају у земљама ЕУ, посебно Аустрији, може онима који се баве миграцијама дати пресек ситуације „на терену”, уз оно што о свим тим процесима мисле сами њихови чиниоци и делатници – људи који живе у социо-економском систему ка коме се њихова матична држава запутила. Због сагледавања процеса европеизације, демократизације и политичке модернизације друштва Србије, ауторка је мишљења да ова књига може послужити не само као подстрек

за нека од наредних истрживања, већ и основа стварања одређене социјалне политике.

Монографија *Културне представе о Европској унији и евроинтеграцијама Србије међу припадницима српске дијаспоре у Грацу*, значајна је не само за српску етнологију и антропологију, већ и студије миграција генерално, али и студије Европске уније, те политиколошка и социолошка проучавања савремених процеса миграција. Појам културног трикстера који ауторка уводи, драгоцен је у контексту новог погледа на идентитетско залеђе и неискоришћеност потенцијала миграната, како у земљи из које одлазе

тако и земљи у коју долазе. Тиме се ствара простор за покретање нових истраживачких питања, међу којима је истраживање ставова и размишљања миграната о процесима који захватају њихову земљу порекла, или земљу коју сматрају својом матичном државом, а што може да послужи као рефлексивна државним властима те земље о томе како се даље поставити и шта чинити. Исто тако, овим истраживањем отвара се још једна важна тема која чека на своју обраду – проучавање савременог етничког идентитета Срба из Босне и Херцеговине.

Др Богдан Дражета